

“Opportunity for all” – 15th European Social Services Conference 18-20 June 2007
<http://www.socialeurope.com/ESSC.htm#berlin> > nettilinkki konferenssin aineistoihin

Matkaraportti:

Ulla Salonen-Soulié (toim.), Marja Heikkilä, Harri Jokiranta, Niina Korpelainen, Vuokko Niiranen, Juha Nyman, Sirkka Rousu, Eveliina Pöyhönen ja Merja Salmi

**Eurooppalaiset paikallisen sosiaalipalvelun kehittäjät koolla
Berliinissä
– pohjoismainen päivä pohjusti eurooppalaista vuorovaikutusta**

ESN- European Social network (www.socialeurope.com) on riippumaton erilaisten paikallisten ja valtakunnallisten toimijoiden ja yhteisöjen verkosto Euroopassa. Toiminnassa korostuu paikallishallinto sosiaalialan toimijana mm. EU-yhteistyössä. ESN on jäsenten kokemusten vaihdon foorumi ja väylä vaikuttaa eurooppalaiseen politiikkaan. Sosiaalijohto ry, Stakes, Kuntaliitto ja Huoltaja-säätiö muodostavat suomalaisen jäsenyhteisön ESN-verkostossa ja sen toimintaa koordinoi Huoltaja-säätiö (www.huoltaja-saatio.fi)

ESN toimii sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon puolesta köyhyyden vähentämiseksi sosiaalipalveluja kehittämällä.

ESN kokoaa sosiaalijohtoa ja sosiaalipoliitikkoja vuosittain laajaan konferenssiin (www.socialeurope.com/ESSC.htm)

16th European Social Services Conferences 2-4 July 2008, Paris
“Shaping the Future of Local Service”

1. Yhteenveto

Osallisuus, yksilöllisyys ja vuoropuhelu eurooppalaisessa sosiaalipalvelujen kehittämissä

Vuoden 2007 konferenssissa korostettiin kaikille kansalaisille annettavia tasavertaisia mahdollisuuksia teemalla ”Opportunity for all”. Mukana oli yli 400 osanottajaa kaikkiaan 32 maasta.

On turvattava riittävä elintaso kaikille eurooppalaisille, mutta mikään muu ei turvaa ihmisten arjen sujuvuutta ja elämässä selviytymistä niin kuin yhteisöllisyys, paikallisyhteisöön kuuluminen. Yhteisöjä vahvistetaan verkostoilla julkisen, järjestöjen ja muun yksityissektorin välillä. Suuret standardoidut palvelutehtaat ovat auttamattomasti aikansa eläneet, nyt on räätälöityjen palvelujen ja yksilöllisen valinnan aika. Paikallisuus ja solidaarisuus mahdollistavat hyvän taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen.

Helsingin sosiaaliviraston aikuispalvelujen päällikkö **Helinä Hulkkonen** totesi Berliinissä pidetyn eurooppalaisen sosiaalijohdon verkoston vuosittaisen konferenssin päätöskeskustelussa saaneensa vahvistusta kaupungin jo hyväksytyyn strategiaan asiakaslähtöisyyden ja joustavuuden lisäämiseksi sosiaalipalveluissa. Muita Helsinkiin tuomisia on tanskalaisten tapa vahvistaa lastensuojeluperheiden tukea niin, ettei sijaishuoltoa lainkaan tarvita.

Toinen merkittävä havainto eurooppalaisessa keskustelussa on huomion kohdistaminen kaikkein heikoimmassa asemassa ja syrjäytymisvaarassa oleviin. Kysymys avun antamisesta kulminoituu kykyymme asiantuntijoina vetäytyä ja luottaa ihmisten omiin voimiin. Se vaatii kunnollista palveluprosessin hallintaa ja seurannan toteuttamista niin, että oikeasti voidaan arvioida palvelujen sosiaalista vaikuttavuutta arvioida.

Berliinin keskusteluissa korostuivat ihmisten sosiaaliset oikeudet ja aito osallisuus – siellä ei puhuttu tuottavuuden parantamisesta eikä kilpailukyvyistä, vaan siitä, millaisiin tarpeisiin sosiaalipalvelujen tulee vastata. Tarpeet eivät ole lokeroituneita eivätkä lokeroitavissa, vaan ihmisten osallisuuden ja täysivaltaisuuden kautta niistä syntyy kokonaisvaltainen käsitys. Silloin sektorirajat ovat merkityksettömiä. Seinäjoen apulaiskaupunginjohtaja **Harri Jokiranta** ilmaisi jo konferenssia edeltäneessä Pohjoismaisessa päivässä monen osanottajan yhteisen huolen sosiaalisen säilymisestä yhä kiihtyvästi medikalisoituvassa maailmassa sekä tiukkojen tilaaja-tuottajamallien puristuksessa.

Sektorien yhteinen paikallinen vastuu palveluista edellyttää hyvää koordinaatiota, ihmisten tasa-arvoinen kohtelu erilaisuuden sallimista ja sellaisten tiedonvälityksen mekanismien luomista, että erilaisilla kielellisillä ja muilla edellytyksillä ihmiset saavat tarpeeksi tietoa, ymmärtävät saamansa tiedon ja osaavat käyttää oikeasti sen hyväkseen ja vaatia itselleen kuuluvat palvelut.

Monessa puheenvuorossa korostui sosiaalipalvelujen kehittämisen ehdottomana edellytyksenä hyvä tasapaino hajautetuin ja keskitetyn ohjauksen välillä. Lisäksi todettiin, ettei mahdollisimman pitkään omaan kotiin annettu hoiva ole aina paras ratkaisu. Mutta palvelujen on oltava ihmistä lähellä ja ne tulisi tarjota yhdestä pisteestä.

Pohjoismaisen mallin tasa-arvon ja tehokkuuden yhdistelmää muut maat pitivät onnistuneena, mutta kritiikki kohdistui sen holhoavuuteen ja riippuvuuden luomiseen. Sosiaalinen koheesion, joustoturvan (flexicurity) ja elinikäisen oppimisen on oltava kansallisessa kehittämistyössä keskeistä, ja tärkeää on painottaa, että hoivan ja huolenpidon motiivi on muuta kuin taloudellisen

lisäarvon tuottaminen. Kansallisilla ratkaisulla mm. maksullisten palvelujen painottamisella terveydenhuollossa tai asuinalueiden suunnittelussa lisätään sosiaalista eriarvoistumista. Todellinen paikallinen sosiaalipolitiikka vaatii verkostumista, yhteistyötä, asiakaslähtöisyyttä ja ennaltaehkäisyä – näin palveluista tulee ihmisille parempia ja myös taloudellisesti tuloksellisempia.

Konferenssin pääpuhujat käsitelivät verrattain korkealla abstraktiotasolla yleisiä sosiaalisia ongelmia kuten maahanmuuttajien kotouttamista Saksassa. Näin tärkeässä tapaamisessa olisi ollut hyödyllistä esittää perusteltu Euroopan tason linjaus sosiaalityön keskeisistä tavoitteista lähivuosille. Tämä ei toteutunut eikä linjanmäärittystä esitetty, minkä takia ohjelma jäi melko pirstaleiseksi.

Puheenvuorojen kytkeä kansallisiin konteksteihin, kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin ympäristöihin jäi myös osin ohueksi. Niistä ei selvinnyt se arvopohja, jolle tehdyt valinnat ovat rakentuneet. Siten puheenvuorojen merkityksiä on vaikea arvioida ja niistä on suhteellisen vaikea johtaa laajempia sosiaali- ja/tai yhteiskuntapoliittisia kannanottoja tai linjauksia.

Konferenssin yksi merkittävin anti on, että vaikka elämme hyvin erilaisissa maailmoissa ja todellisuuksissa, on suurin osa ihmisyyden eri ilmiöistä samoja. Köyhyys, vammaisuus, sairaus, mielenterveyden horjuminen, päihteet ja huumeet ovat kaikissa maissa ja yhteiskunnissa niitä kaikkein vaikeimmin ratkaistavia ilmiöitä. Niiden syyt ja juuret vaihtelevat, niiden ilmenemismuodotkin saattavat jossain määrin vaihdella. Niiden tuottama hätä ja kurjuus ovat kuitenkin kaikissa maissa samoja. Niihin löydettävät konkreettiset ratkaisutkin näyttävät päällisin puolin hyvin samansuuntaisilta Euroopan eri kolkissa. Yksittäisiä hankeinnovaatioita tietysti löytyy. Mutta meissä ihmisissä on enemmän samanlaista kuin erilaista.

2. Avajaiset

Avajaispuheenvuoroissa korostuivat voimakkaasti kansallisten ja Euroopan tasoisten toimintaohjelmien, paikallisten ja kuntien palveluratkaisujen sekä kumppanuuteen perustuvien verkostojen merkitys tasa-arvoisten mahdollisuuksien luomisessa.

ESN:n puheenjohtaja **Lars-Göran Jansson** painotti konferenssin osanottajien eli sosiaalipalveluissa toimivien ammattilaisten velvollisuutta edistää sitä, että arkipäivän työssä korostetaan sosiaalityön arvoja. Hän halusi valaa uskoa sosiaali- ja terveystalouden merkitykseen mahdollisuuksien luomisessa sekä asiakkaiden kannustamisessa oman elämänsä osallisuuteen. Edelleenkin vammaisuus, päihteet, yhteisöissä esiintyvät syrjintä ja heikko koulutus tai toivottomuus tuottavat kaikki osaltaan esteitä tasa-arvoisille mahdollisuuksille.

Mahdollisuuksien tarjoaminen tarkoittaa myös palvelujen suunnittelemista uudelleen entistä hajanaisemmassa Euroopassa. Esimerkiksi maahanmuutto tuo runsaasti uusia mahdollisuuksia mutta samalla kuulu köyhien ja rikkaiden välillä syvenee.

Jansson painotti, että ”mahdollisuudet kaikille” (Opportunity for all) tarkoittaa todella mahdollisuuksia kaikille, ei vain niille jotka osaavat aktiivisesti hakea itselleen. Esimerkiksi teknologian uudet mahdollisuudet sosiaalipalveluiden kehittämisessä on tärkeää huomata, mutta ne eivät missään tilanteessa saa korvata tai ohittaa yhteisöllisyyttä ja inhimillistä läheisten auttamista.

Köyhyyden ja syrjinnän vastainen toiminta sekä syrjäytymisen ehkäiseminen ovat pitkäjänteistä työtä. Tämä näkyy ESN:n toiminnan viime vuosien systemaattisessa ja päämäärätietoisessa

työskentelyssä, kuten syrjimättömyyden, integraation, työllistymisen ja sosiaalisen aktivoinnin sekä lasten hyvinvoinnin edistämisen ja köyhyyden vähentämisen teemoihin keskittyneissä tapahtumissa.

ESN:n pitkän aikavälin toimintaohjelmat ovat monipuolisia, mutta ne eivät yksin riitä, totesi Jansson. Hän painotti EU:n ja muiden avaintoimijoiden panosta sekä Euroopan maiden hallitusten ja paikallishallinnon toimia, ja erityisesti paikallisten palvelujen merkitystä. Paikallisten sosiaalipalvelujen asiakkaana oleminen on usein kansalaiselle myös kosketus kansalaisuuteen, joko sen vahvoihin puoliin tai sen kaventamiseen. Sosiaalipalveluiden toiminnan keskiössä tulisivin hänen mukaansa olla luovuus kehittää sellaisia uusia koulutuksen ja henkilökohtaisen tuen muotoja, joilla tuetaan palvelujen käyttäjiä aktiivisemmiksi ja täysivaltaisiksi kansalaisiksi.

Jansson esitteli puheensa lopuksi sosiaalipalveluja ja sosiaalista eheyttämistä käsittelevän toimintapoliittisen raportin (Social Services and Social Inclusion). Se muodostaa perustan sosiaalipalvelujen kehittämiseksi Euroopan-laajuisesti ja antaa samalla niiden paikalliselle kehittämiseksi käytännönläheiset toimintapoliittiset kehykset.

Euroopan työ- ja sosiaaliasiain komission jäsenen, Tsekin entisen pääministerin **Wladimir Špidlan** mukaan se, että ihminen voi elää vapaana syrjinnästä ja että hänellä on olemassa tasa-arvoiset mahdollisuudet, sisältää sekä juridisen että sosiaalisen ulottuvuuden. Špidla kuvasi, kuinka Euroopan unioni edistää näitä kahta ulottuvuutta.

Lainsäädännöllä turvattu kansalaisten tasa-arvoisuus on asia, josta voimme olla ylpeitä ja joka kestää maailmanlaajuisen vertailun, hän painotti. On muistettava, että hyvän ja toimivan lainsäädännöllisen kehyksen kehittäminen vie aikaa, oli paikka kyse sukupuolten välisen tasa-arvon kehittämisestä tai muista tasa-arvon alueista, joista hän mainitsi esimerkkeinä syrjimättömyyden etnisen alkuperän, sukupuolisen suuntautumisen, uskonnon tai vammaisuuden perusteella.

Špidla totesi myös, että yhteiskuntamme kykenee kyllä osoittamaan yhä lisääntyvää solidaarisuutta monenlaisia vähemmistöryhmiä kohtaan. Syrjimättömyyden ajattelutapa on kehittynyt ja se on omaksuttu laajasti myös liike-elämässä ja työmarkkinoilla. Hyvistä oikeuksista on kuitenkin hyötyä vain, jos ne ovat lähellä ja palvelevat kansalaisia. Vuonna 2000 EU hyväksyi kaksi direktiiviä, joilla suojataan jokainen kansalainen EU:ssa sekä rodullista tai etnistä syrjintää että uskontoa, vammaisuutta, ikää tai sukupuolista suuntautuneisuutta koskevaa syrjintää vastaan.

Sosiaalinen ulottuvuus tukee vahvasti tasa-arvoisuuden mahdollisuuksia. Se turvaa sekä ihmisen arvoa ja oikeutta että oikeutta osallistua yhteiskuntaan ja olla yhteisönsä jäsenenä. Špidla näki, että sosiaalipalvelut ovat avainasemassa myös edistäessään kansalaisten mahdollisuutta olla aktiivisia palvelujen kuluttajia ja jokaisen oikeutta vaatia korkealaatuisia sosiaalipalveluja. Tähän liittyy Špidlan korostama tavoite saada sosiaalipalveluihin EU:n tasoinen yhteinen käsitys tai kriteeristö näiden laadusta. Hän muistutti kuulijoita myös siitä, että unionin työmarkkinoilla on edelleen ihmisiä, jotka ovat vaarassa marginalisoitua, sillä 8 % työntekijöistä EU:ssa elää köyhyysrajalla. Hän haastoi kaikki sidosryhmät kolmivaiheiseen kehittämisohjelmaan: 1) köyhyysrajalla eläville ihmisille annetaan jalansijaa työmarkkinoilla; 2) kaikille tarjotaan minimoitoimeentulo; 3) kaikille näille ihmisille varmistetaan nykyistä paremmat mahdollisuudet käyttää sosiaalipalveluja.

Špidlan mukaan vasta tunnustettu sosiaalinen vastuu ja laaja sosiaalinen ulottuvuus toimintapolitiikoissa varmistavat sen, että teema ”tasa-arvoiset mahdollisuudet” otetaan vakavasti. Hän muistutti myös EU:n avoimen koordinaation menettelystä sosiaalisen integraation, syrjäytymisen ehkäisyn ja tasa-arvoisten mahdollisuuksien luomisessa unionin kaikissa maissa.

3. Teematyöryhmien satoa

3.1. Alankomaiden uusi menetelmä pitkäaikaistyöttömien aktivointiin ”Integrating the long-term unemployed through activation”

Hollantilaiset esittelivät menetelmää, jota on menestyksellisesti kokeiltu Alankomaissa Groningenin kaupungissa. Sosiaali- ja työvoimaviranomaiset ovat tiivistäneet oleellisesti yhteistyötään voidakseen aktivoida pitkäaikaistyöttömiä takaisin työelämään. Menetelmässä on otettu käyttöön uudenlainen lähestyminen asiaan ja siihen on saatu vaikutteita australialaisesta ohjelmasta Work for the Dole.

Menetelmän ydinidea on, että aktivointityön, jota pitkään työelämästä poissa olleelle ja syrjäytyneelle tai syrjäytymisuhan alla jo olevalle tarjotaan, tulee olla sellaista, joka hyödyttää yhteiskuntaa. Pitkäaikaistyöttömän tulee voida kokea, että osallistumalla työhön, jonka hän valitsee tarjolla olevista töistä, hän on hyödyksi yhteiskunnalle ja ennen kaikkea hänen omalle kunnalleen. Tällä hyödyksi olemisen tunteella pitkäaikaistyöttömän itsetuntoa ja oman arvon tuntoa voidaan vahvistaa ja hän saa kokemuksen, että voi olla hyödyksi muille. Tämä on kokemus, jota hänellä ei ehkä ole ollut koko pitkäaikaisen työttömyytensä aikana.

Sosiaali- ja työvoimaviranomaiset ovat tiedustelleet kunnan eri sektoreilta, mitä töitä heillä olisi tarjolla aktivoitaville pitkäaikaistyöttömille. Hallintokuntien ilmoitusten perusteella on koottu suuri määrä harjoittelupaikkoja. Kaikki harjoittelupaikat työtehtävineen on kuvattu kirjallisesti ja koottu mappeihin, joista aktivoitavat pitkäaikaistyöttömät voivat itse valita heitä eniten kiinnostavan työn. Heidät ohjataan valinnan mukaan ko. harjoittelupaikoille ja heidän työskentelyään seurataan aktiivisesti koko puolen vuoden ajan, minkä harjoittelujakso kestää. Harjoittelun viikkotuntimäärä on 20 tuntia. Tähän prosessiin pitkäaikaistyötön pääsee vain kerran. Hän voi harjoitella useampaa työtä puolen vuoden aikana, mutta sen jälkeen hänen pitää löytää työtä. Harjoittelujaksolla olevan on raportoitava omalle aktivointivastaavalleen säännöllisesti viikoittain (esim. postikortein, joita on painettu sitä varten), mitä hän tekee ja miten. Aktivoinnista vastaava tukee harjoittelujaksolla olevaa sekä seuraa, miten hän on edistynyt työssään, mitä onnistumisia ja mitä epäonnistumisia hän on kokenut ja mitä ongelmia hänellä mahdollisesti on ollut.

Lähtökohtaisesti harjoittelujaksolla ollaan niitä etuisuuksia vastaan, mitä pitkäaikaistyötön saa, mutta hän saa lisäksi 300 euroa 6 kk:n aktiviteetin jälkeen. Harjoittelun kestänyt 4 kk tehdään arviointi, jolloin voidaan tehdä suunnitelmia esimerkiksi työllistymisestä avoimille työmarkkinoille. Menetelmällä on aktivoitu Groningenin kaupungissa syyskuusta 2006 lukien kesäkuuhun 2007 n. 270 pitkäaikaistyötöntä.

3. 2. Indikaattorit sosiaalipalvelujen kehittämistyössä – Norjan ja Ruotsin kokemuksia “Quality Indicators: tools for improving social services – the experience of Norway and Sweden”

Ruotsalaiset ja norjalaiset esittelivät kansallista indikaattorien laadun kehittämistyötä, jonka tavoitteena on tuottaa paremmin tietoa sosiaalialan työntekijöille, johtajille, päättäjille sekä asiakkaille sosiaalipalvelujen tuloksista (results). Tavoitteena on, että sosiaalipalvelujen kehittäminen perustuisi arvioituun ja vertailun mahdollistavaan tietoon. Indikaattorien laadun kehittämistyö perustuu kansalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon laadun parantamisen strategiaan. Tavoitteena näissäkin maissa on sellainen sosiaali- ja terveydenhuollon käytännön toiminta, joka

perustuu parhaaseen käytettävissä olevaan näyttöön ja mitattuun tuloksellisuuteen ja jatkuvaan toiminnan laadun parantamiskäytäntöihin: ”oikeat palvelut, oikealla tavalla ja oikeassa ajassa ja paikassa”.

Tämä edellyttää mm. palvelunkäyttäjän tiedontuottajaroolin vahvistamista (käyttäjien antama arvioiva palautetieto myös tietokantoihin), mutta myös johtamisen, organisaatioiden yhteistyön, systemaattisen seurannan ja arvioinnin kehittämistä tietotekniikan mahdollisuudet hyödyntäen keskiössä palveluprosessien ja tulosten mittaaminen. Lisäksi tämä edellyttää kansallisten tietokantojen (rekistereiden) kehittämistä tämänkaltaisen tiedon ja sen ajantasaisen käytettävyyden parantamiseksi (mm. eri käyttäjäryhmät voivat tehdä tietohakuja, vrt. Suomessa Sotkan nettikäyttö).

Indikaattorille tulee asettaa myös laatuvaatimuksia: validius, relevanttius toiminnan kannalta, helppo mitata, helppo tulkita, vertailtavuus mm. valtioiden kesken, mutta myös hyödynnettävyys paikallisen tason tarpeisiin. Mittaaminen hyödyttää rakenteiden, prosessien ja tulosten kehittämistä sosiaalipalveluissa. Indikaattoreita ei voi olla kovin monia, ja silti niiden tulisi kuvata olennaisia asioita eri sosiaalipalveluista ja myös niiden yhteisvaikutuksista.

Workshopin esitys liikkui yleisellä tasolla kuvaten indikaattorien kehittämistyön perusteluja (jotka hyvin yhteneväisiä suomalaisten perustelujen kanssa) sekä indikaattoreiden kehittämisprosessin kulkua (joka sekään ei poikennut suomalaisesta tavasta koota eri asianosaiset kehitystyöhön, vastuuttaa, jakaa työt, perustaa ohjausryhmä jne.). Se mikä erosi, oli indikaattoreiden valintaprosessin systemaattisuus, jolla sopivaksi (ks. edellä indikaattorien laatuvaatimukset) arvioidut indikaattorit lukuisten (satojen) joukosta tulee valita (jokaisen indikaattorin tuli täyttää indikaattorin laatuvaatimukset). Käytännön esimerkit tulivat sairaalaterveydenhoidosta, vanhusten hoivayksiköstä ja julkisesta suunterveydenhuollosta sekä päihdehoito- ja huollosta; keskiössä sopivimpien indikaattorien valinta, jotka parhaiten kuvaisivat asiakastyössä dialogin toimivuutta, palvelun saatavuutta ja toiminnan tuloksia.

Indikaattorien kehittämistyössä ei kannata pitää esittäjien mukaan kiirettä, sillä eri osallisten (myös käyttäjät) mukana olo ja yhteinen päämäärätietoisuus on tärkeää ja on tärkeää paitsi kehittää indikaattoreita myös tiedon dokumentointia ja raportoimista. Hankkeen kehitystyö oli vielä kesken. Suuria haasteita on mm. siinä, miten asiakas- ja potilastyön tietojärjestelmistä saadaan ulos käyttäjän palautteet, tulokset (vaikutukset).

3.3. Kölnin poikkihallinnollinen toiminta syrjäytymisen ehkäisyksi

“Improving services to the most excluded citizens of Köln - a cross-disciplinary approach”

Workshopissa kuvattiin miten massiivisella ja poikkihallinnollisella lukuisten eri toimijoiden yhteisellä interventiolla pyrittiin vaikuttamaan Kölnin kaupungin (reilut miljoona asukasta) Chorweilerin koko kaupunginosan sosiaalisten ongelmien vähentämiseen ja niiden ehkäisemiseen. Kaupunginosassa asui paljon lapsiperheitä ja maahanmuuttajia. Aluetta leimaa asukkaiden matala koulutustaso, kieliongelmat, kotoutumisongelmat, sosiaaliset ongelmat, työttömyys, köyhyys, nuoriso-ongelmat ja suuret sosiaaliturvakustannukset. Kehitys on hyvin huolestuttavaa kaikilla tasoilla mitattuna. Kölnissäkin on tuttu ongelma, etteivät eri julkisen sektorin hallinnonalat ja muut toimijat (kuten kirkko ja järjestöt) tee tiivistä yhteistyötä, vaan kukin taho tekee omaa työtään, vaikka työn kohde olisi sama.

Vuonna 2006 käynnistyneestä hankkeesta on laaja poliittinen yksituumaisuus. Keskeinen keino on innostaminen ja mm. sellaisen toiminnan aikaansaaminen, joka sitoo esim. maahanmuuttajat itse

mukaan kehittämään vaikkapa lähineuvolan toimintaa, työllistymistä yhteisössään. Hanke pyrkii monialaiseen interventioon; terveys, työ, hyvinvointi jne. ulottuvuudet ovat mukana. Hanketta on päätetty toteuttaa riittävän pitkään, mutta se, kuinka monta vuotta siihen menee, on avoin. Ensimmäiset arviointiraportit valmistuvat 2008, ja kussakin raportointivaiheessa otetaan kantaa jatkoon. Tämä kuulosti (suomalaisten määräkestoisten muutaman vuoden projektien maailmassa) erityisen järkevältä toimintamallilta.

Laajamittaisessa hankkeessa toimii 10 aluekoordinaattoria ja alueen yhteistyöryhmät, jotka organisoivat yhdessä asukkaiden ja eri toimijoiden kanssa yhteisössä toimintaa, joka hyödyttää oman alueen kehittämistä mutta myös on osaltaan parantamassa jokaisen mukana olijan omaa elämää esim. työllistymisen kautta. On pidetty tulevaisuusverstaita, koottu paljon alueen tavallisia ihmisiä eri teemojen ympärille. Toiminta on kiinni ihmisten arjessa (esim. miten tuetaan sitä, että lapsi tekee koululäksynsä, mitä se edellyttää). Koulu, opetuksen ja oppilashuollon toimivuus, lasten koulussa käynnin edellytykset jne. on Saksassa hyvin ongelmallinen alue ja siksi nyt keskitytään lasten ja nuorten oppimisen ja koulutuksen kehittämiseen (Parannustoimet ulottuvat arkisesta koulupäivästä koulujärjestelmään asti). Tavoite on, että alueelle syntyy myös pysyvät yhteistyöverkostot, joissa on mukana paitsi alan ammattityöntekijät myös kansalaiset ja vapaaehtoistoimijat.

Kun hanke on organisoitu vahvasti yhteisölliseksi prosessiksi, uskotaan, että tästä syntyvät pysyvät yhteistyön rakenteet ja verkostot. Hanke korostaa sitä, että kestävä yhteistyön rakenteet eivät synny niin, että ne jostakin ulkoapäin tuodaan, vaan niiden tulee syntyä ihmisten itsensä tekemänä – ihmisten tulee olla osallisia oman arkensa ja elinolojensa kehittämisessä. Koska näin laajaa ja moniulotteista interventiota koko kaupunginosa ja kaikki hallinnonalat käsittäen ei ole aiemmin tehty, ei voida tietää kuinka kauan tällainen kehitysprosessi vaatii aikaa. Raha ei kuulemma ole tässä asiassa lainkaan ongelma, sitä on, mutta sitä ei jaella miten tahansa, vaan alueen yhteistyöryhmä kohdentaa sen huolella. Rahansaamiseen liittyy aina vastuu aikaansaada myös tuloksia.

3.4. Kansalaiset mukaan yhteistyöhön Saksassa

“Managing Welfare Mix in social services and the role of citizens”

Workshop käsitteli julkisen hallinnon eri toimijoiden, yksityisten ja vapaaehtoissektorin yhteistyön kehittämistä (hyvin samantyyppiset tavoitteet ja aiheet agendalla kuin Suomessakin).

Saksassa on pitkään toiminut yhdistys, joka kokoaa julkisen ja yksityisen hyvinvointipalvelualan toimijat yhteen. Saksassakin keskustelu on menossa suuntaan, jossa korostetaan valtion hyvinvointipolitiikan sijasta/oheen paikallista, uudenlaista hyvinvointiyhteisöä (vrt. suomalainen kunnallinen hyvinvointipolitiikka ja paikalliset yhteisöt). Siinä vapaaehtoistoiminta on resurssi yhteisölle.

Tarvitaan sekä vapaaehtoistyötä että ammatillista työtä ja ennen kaikkea näiden yhteistoimintaa niin että kukin toimijataho voi olla täydentämässä sosiaalisen hyvinvoinnin hyväksi toteutuvaa työtä. Keskustelussa on myös vapaaehtoistyön/palvelun rahoitustavat (kuka tekee työtä ja kenelle).

3.5. Sosiaalinen yritys suomalaisittain

“Social Enterprises: a new opportunity for the social and health sector?”

Workshopiin osallistui kaikkiaan 36 enimmäkseen julkisen sosiaalisektorin johtotehtävissä työskentelevää. Suomalaisen workshopissa pitämä esitys oli ainoa sosiaalisia yrityksiä käsittelevä. **Juha Nyman** esitteli tuloksia Helsingissä palvelutalojen johtajille tekemästään kyselyselvityksestä. Tarkoituksena oli tuoda esiin niitä erityishaasteita, joita työllistävän sosiaalisen yrityksen mallissa voi olla sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla. Tämän jälkeen **Eveliina Pöyhönen** puhui HOT-hankkeesta, maamme tilanteesta sosiaalisten yritysten osalta ja pyrkimyksistä edistää sosiaalisia yrityksiä Suomessa.

Seuraavaksi esitettiin kolme kysymystä/ongelmaa (kts. alla). Osallistujien toivottiin etsivän kysymyksiin yhdessä vastauksia. Osallistujat muodostivat kolme pöytäkuntaa. Pöydät oli peitetty paperilla ja osallistujat saivat kirjoittaa vastauksia pöytäliinoin.

Kysymykset olivat:

- Ryhmä A. Millaisissa tehtävissä pitkäaikaistyöttömät ja vajaakuntoiset voivat työskennellä sosiaali- ja terveysalan sosiaalisissa yrityksissä?
- Ryhmä B. Keille alan sosiaaliset yritykset voisivat tuottaa palveluja?
- Ryhmä C. Mikä lisäisi julkisen sektorin halua hankkia palveluita sosiaalisilta yrityksiltä?

Yhteenveto ryhmien tuloksista:

Ryhmä A: Ryhmässä keskusteltiin paljon siitä, voivatko pitkäaikaistyöttömät ja vajaakuntoiset työskennellä sosiaali- ja terveysalalla, varsinkin jos heillä ei ole alan koulutusta. Tämä liittyy alaan liittyvään tarkkaan sääntelyyn. Joillakin ryhmän jäsenillä oli hyvin skeptinen näkemys työllistävän sosiaalisen yrityksen tehtävistä ja mahdollisuuksista hoiva-alalla. Heidän mielestään sosiaalisen yrityksen työntekijät eivät juuri sovi hoiva-alalle ja sosiaalinen yritys voi suorittaa vain vähimmin arvostettuja suorittavia tehtäviä. Mm. ryhmän saksalainen jäsen totesi, että tehtävät tulisi määritellä uudestaan ja sääntelyä muuttaa, jotta uusien työntekijäryhmien työskentely olisi yleensä mahdollista.

Ryhmässä todettiin, että avustavat ja tukitehtävät soveltuvat parhaiten sosiaalisten yritysten tuotettaviksi. Toisaalta eräs ryhmän jäsen kommentoi, että on vaarallista lokeroita sosiaaliset yritykset - ja sitä kautta vajaakuntoiset ja pitkäaikaistyöttömät - vain vähän koulutusta vaativan ja sitä kautta matalapalkkatyön tekijöiksi. Hän kannatti brittiläistä sosiaalisen yrityksen määritelmää, joka ei perustu vajaakuntoisten työntekijöiden määrään, vaan yrityksen sosiaalisia päämääriä ajavaan rooliin. Tämä mahdollistaa laajemman näkökulman sosiaalisista yrityksistä yhteiskunnassa. Työryhmässä vieroksuttiin yleisesti erillisten työmarkkinoiden luomista vajaakuntoisille ihmisille.

Ryhmä B: Yleinen näkökulma oli, että keille vain - rajoituksia ei ole. Erityisen vahvana sosiaalisten yritysten rooli nähtiin kuitenkin palvelujen tuottajana julkiselle sektorille. Näin siksi, että sosiaalisten yritysten yleishyödyllinen status (tämä "yleishyödyllisyys" yleisesti määrittelee sosiaalisia yrityksiä Euroopassa, Suomi on lainsäädännössään poikkeus) tukee julkisen sektorin tavoitteita. Joissakin maissa sosiaalipalveluja voidaan yleishyödyllisyyteen perustuen ostaa suoraan sosiaalisilta yrityksiltä ilman kilpailutusta (mm. Italia ja Puola). Sosiaaliset yritykset tuottavat monissa maissa palveluita, joita tavalliset yritykset eivät katso tarpeeksi kannattavaksi tuottaa ja joita julkinen sektori ei tarjoa. Ne vastaavat usein palveluiden "katvealueeseen" jääneiden ihmisten tarpeisiin.

Ryhmä C: Yleishyödyllisyys ja rajoitettu voitonjako nähtiin vahvimpina elementteinä, jotka vahvistavat sosiaalisten yritysten luotettavuutta ja sosiaalista luonnetta julkisen sektorin silmissä.

Suomen sosiaalisten yritysten lainsäädäntöä pidettiin liian rajoittuneena ja sen katsottiin leimaavan yritysten vajaakuntoiset ja pitkäaikaistyöttömät työntekijät ja lokeroivan heidät epäkelvoiksi "tavallisten" yritysten palvelukseen. Ranskassa kaikkien yritysten tulee työllistää vajaakuntoisia (joiden määrän tulee olla useita prosenttiyksiköitä työntekijöiden kokonaismäärästä) tai maksaa sakkoja – näillä sakoilla valtio rahoittaa erilaisia työllistämistoimenpiteitä kolmannella sektorilla. Siksi Ranskassa on voimakas yhteisötalouden ja sosiaalisten yritysten kenttä. Esimerkki osoittaa, kuinka valtiovallan toimin ja lainsäädännöllä pystytään edistämään asiaa.

Käytännössä kaikki olivat julkisen sektorin päällikkö- ja johtajatasen edustajia. Sosiaalinen yritys ei edustanut heidän näkökulmastaan merkittävää ratkaisumahdollisuutta sosiaali- ja terveyspalveluissa. Muista esityksistä näkyi toistuvasti se, että sosiaalialan johto on keskittynyt tuottamaan itse palveluita ja välittämään rahaa syrjäytymisvaarassa oleville, maahanmuuttajille ja muille tarvitseville ryhmille. Esimerkiksi tärkeänä pidettiin maahanmuuttajien vastaanottavan maan kielen opetusta. Tuen vastikkeellisuus ei näyttänyt olevan esillä.

Sosiaalisen yrityksen perusta on valtaistamisessa, empowermentissa. Sosiaaliseen yritykseen on sisään luotu mekanismi, joka voimistaa ihmistä ja lisää hänen elämänhallintaansa. Tällainen näkökulma puuttui Berliinin konferenssin esityksistä.

4. Pohjoismainen päivä – parasta antia? ”Structural Reforms & Proposals in Nordic countries”

HUOM: aineisto saatavilla www.nopus.org - sivuilta

Nordic Day – pohjoismainen päivä oli avoin kaikille ja kokosi 60 osanottajaa 7 maasta. Seminaarin otsikko antoi mahdollisuuden käsitellä erilaisia näkökulmia sosiaalipalvelujen rakenteiden kehitykseen sekä sosiaalisen asemaan ja sosiaalisen haasteisiin Pohjoismaissa. Esillä olivat Tanskan kuntauudistus, Norjan työvoimahallinnon, sosiaalivakuutusjärjestelmän ja kunnallisten sosiaalipalveluiden yhdistämishanke, Ruotsin aluehallinnon uudistussuunnitelmat ja Suomen kunta- ja palvelurakennemuutos.

Kaikkia uudistuksia luonnehtivat samat lähtökohdat: väestö- ja aluerakenteen muutokset, tarve koota palveluita nykyistä isompiin yksiköihin ja pyrkimys tehostaa palveluiden tuotantoa. Eri uudistuksilla on myös suomalaiset vastineensa: Tanskan kuntauudistusta vastaa suomalainen kuntauudistus, Ruotsin alueuudistussuunnitelmia vastaa Suomen aluehallinnon uudistus ja Norjan uudistusta vastaa pienemmässä mittakaavassa suomalainen työvoiman palvelukeskus.

Kaiken kaikkiaan eri Pohjoismaissa toteutettavat uudistukset merkitsevät sosiaalipalvelujen näkökulmasta todellista haastetta. Uudet organisoitavat, entistä laajemmat toiminta-alueet ja hyvinvointivastuun uudet määrittelyt tulevat muuttamaan sosiaalipalveluiden asemaa ja merkitystä todella paljon. Näihin koitoksiin on hyvä hakea vertailukohtia ja kokemuksia myös Suomen ulkopuolelta. Yhteistä kaikille seminaarin alustuksille ja ajatuksille oli ymmärrys aluerakenteiden merkityksestä sosiaalipalvelujen järjestämisessä ja sosiaalipalvelujen merkityksestä aluekehitykselle. Samalla keskusteluun nousi maiden erilaisuus ja myös yhtäläisyys väestörakenteessa sekä kansalaisten osallisuudessa päätöksentekoon ja palvelujen saatavuuteen.

Tove Larsen analysoi **Tanskan** vuoden 2007 alussa ”vakiintunutta” kunta- ja palvelurakennemuutosta ja siihen liittyviä palvelurakenteita. Tanskan kuntauudistuksen suunnittelu kesti viisi vuotta. Sinä aikana 13 maakunnasta muodostettiin 5 aluetta ja 269 kuntaa yhdistyi 98 kunnaksi. Keskimääräisessä tanskalaisessa kunnassa on uudistuksen jälkeen 43 300 asukasta. Tanskassa

kunnilla on perinteisesti ollut laaja hyvinvointivastuu. Tämä laajeni entisestään useilla terveydenhuollon tehtävillä, erityisopetuksella ja lastensuojelulaitoksilla. Alueille jäi päävastuu sairaaloista, alueellisesta kehittämisestä ja erikoistuneista sosiaalihuollon laitoksista sekä kuljetuspalveluista. Koko uudistuksen mottona on 'Yksi ovi julkiselle sektorille'. Tämän oven takana olevista palveluista huolehtii kunta. Ohessa Tove Larsenin (Aabenrån kaupungin pormestari ja sosiaali- ja terveystalouden puheenjohtaja) käyttämä esimerkkikuva, josta selviää tanskalainen kehitysvammaisten palveluiden järjestämisen tapa:

Kuvio kertoo kunnan keskeisestä roolista tanskalaisessa toimintamallissa. Palveluiden järjestämisvastuu on kokonaisuudessaan kunnalla. Tätä tehtäväänsä se toteuttaa verkostoitumalla muiden kuntien, alueen ja yksityisten toimijoiden kanssa. Kunnilla ja kansalaisilla on mahdollisuus saada erityiskysymyksissä tukea VISO:sta, Kansallisesta osaamis- ja neuvontakeskuksesta.

Huhtikuussa 2007 Tanskassa tehtiin selvitys 'First 100 days -facts'. Sen mukaan tilanne oli tuolloin monissa suhteissa epäselvä. Sosiaalihuollon erityisenä haasteena nähtiin yhtenäiset ja kokonaisvaltaiset palvelukokonaisuudet ja tiedontuotannon kehittäminen. Tutkijat yllättyivät siitä, että erityisosaamisen tarve VISO:sta oli vähäisempää kuin oli odotettu. Selvitys kertoi, että kunnat ja alueet ovat erimielisiä siitä, mitä palveluita tarvitaan ja kuka ne organisoii. Selvää oli myös, että kuntauudistuksessa on vielä erittäin paljon selvitettävää ja tehtävää, vaikka valmistelemaa työtä oli tehty viisi vuotta. Henkilöstö on joutunut prosessissa koville ja jaksamisessa on ongelmia.

Ingrid Nikolic esitteli **Norjan** "NAV - mallia" työllisyyden ja hyvinvoinnin edistämistä tukevien palvelujen yhdistämisestä. Uusi työvoima ja hyvinvointihallinto (NAV) synnyttiin 1.7.2006 yhdistämällä työvoimahallinto ja sosiaalihalinto. Tavoitteena on perustaa kaikkiin kuntiin uudet paikallistoimistot, joissa yhdistyvät työvoima- ja sosiaalipalvelut sekä sosiaalivakuutuksen palvelut. Vaikka Norjassa ei ole käytännöllisesti katsoen työttömyyttä lainkaan

(työttömyysprosentti on 2,4), arvioidaan, että neljäsosa työvoimasta on tilapäisesti tai jatkuvasti pois työelämästä. Sairaslomat ovat yleisiä, kuntoutukset ovat pitkäkestoisia ja määräaikaisilta työkyvyttömyyseläkkeiltä palataan harvoin töihin. Kun eletään työvoimapulasta kärsivässä maassa, työvoiman aktivointi kaikin keinoin on noussut tärkeäksi.

Uuteen työvoima- ja hyvinvointihallintoon tulee vuoteen 2010 mennessä 14 000 valtion työntekijää ja 17 000 kuntien työntekijää. Toimistoja tulee yhteensä 470 Norjan 430 kuntaan. Uudistuksessa palvelupisteitä lisätään eikä niitä koota suuriksi alueellisiksi yksiköiksi. NAV tulee hallinnoimaan kolmasosaa kansallisista budjettivaroista.

Uudistuksen tavoitteena on saada ihmiset työelämään ja aktiivisiksi kansalaisiksi ja turvata näin työmarkkinoiden toimivuus. Tavoitteena on asiakkaan näkökulmasta tarjota räätälöityjä palveluita yksilöllisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin. Järjestelmän näkökulmasta pyritään kattavaan ja tehokkaaseen työvoima- ja hyvinvointihallintoon.

Paikallisen ja valtiollisen hallinnon yhdistäminen NAV -toimistossa perustuu tasavertaiseen kumppanuuteen. Asiasta on solmittu yleissopimus ministeriötason ja norjalaisen paikallishallinnon toimijoiden yhdistyksen kesken. Sekä valtion että kuntien työntekijät saavat samat koulutukset ja työskentelevät samoissa tehtävissä. Paikallisesta NAV -toimistosta saa sekä valtion että kuntien palveluita siten tuotettuna, ettei asiakkaan tarvitse tietää kummasta on kysymys. Tärkeintä on, että hän saa tarvitsemansa palvelukokonaisuuden.

Norjaan on nyt perustettu 25 pilottitoimistoa, joissa kokeillaan ja kehitetään uutta toimintamallia, tarvittavaa tietotekniikkaa ja uudistuvia työtapoja. Tavoitteena on kaiken kaikkiaan jäməköittää työtapoja – viedä prosessit loppuun, koota järkevissä määrin asiakastietoa ja mahdollistaa itsepalvelun erilaisten muotojen kehittäminen.

Martin Oulazon tarkasteli alustuksessaan **Ruotsin** palvelujärjestelmän rakenteita keskushallinnon ja alueellisten toimijoiden välillä sekä muodostuvien aluerakenteiden toimintalogiikkaa. Aluehallinnon uudistus on käynnistynyt ns. Vastuukomitean työllä. Komiteatyössä on pohdittu laajalti hyvinvointivastuuseen liittyviä valtiollisia, alueellisia ja paikallisia kysymyksiä. Vuonna 2003 valmistui analyysi niistä yhteiskunnallisista muutoksista, jotka vaikuttavat julkisen hallinnon rakenteisiin. Vuosina 2004 – 06 valmistui syväanalyysi ja arviointi hallinnon rakenteista ja vastuun jakautumisesta. Viimeisimmässä vaiheessa palattiin valtion ja kuntien välisen suhteen tutkimiseen. Työssä nousi esiin kaksi erityistä julkisen vastuun aluetta: alueellinen suunnittelu ja terveydenhuolto.

Komitea painottaa raportissaan tarvetta korostaa valtion koordinoivaa ja ohjaavaa roolia. Valtion tulee huolehtia siitä, että muutokset tapahtuvat alueilla yhteiskunnallisen kehityksen edellyttämällä tavalla. Alueellisen hallinnon toimiminen hallituksen edustajana tulisi näkyä nykyistä selvemmin. Komitea ei esitä suuria muutoksia kuntatason toimintaan. Se pitää tämän hetkistä kuntien määrää (290) sopivana.

Vastuukomitea pitää tärkeänä, että kansallisella tasolla asetetaan standardeja, johdetaan tiedolla ja parannetaan hallintoa entistä tehokkaammalla seurannalla. Keskeiseen asemaan nostetaan sektoreiden keskinäinen yhteistyö. Sitä pidetään strategisen tiedon ”moottorina”.

Alueellisen tason kaksi keskeistä tehtävää, suunnittelu ja terveydenhuolto, vaativat komitean mielestä nykyistä laajemmat maantieteelliset alueet toimiakseen tehokkaasti. Alueiden tulisi olla

tarpeeksi vahvasti resursoituja, jotta niihin syntyisi 'innovatiivista kapasiteettia'. Alueille ehdotetaan suoralla kansanvaalilla valittuja hallintoelimiä, verotusoikeutta ja vastuuta terveydenhuollon palveluista. Alueiden väestöpohjan tulisi olla 1-2 miljoonaa asukasta, kullakin alueella tulisi olla ainakin yksi yliopisto ja yliopistosairaala. Tämä tarkoittaisi Ruotsin jakamista 6-9 alueeseen nykyisen 42 hyvin heterogeenisen alueen sijasta.

Suomen puheenvuorossa ”Kuntarakenteen uudistaminen hyvinvointiyhteiskunnan ja kunnallisen sosiaalipolitiikan näkökulmasta” **Harri Jokiranta** problematisoi menossa olevaa kunta- ja palvelurakennemuutosta suhteessa hyvinvointiyhteiskunnan ja kunnallisen sosiaalipolitiikan ajatuksiin.

Kuntarakenteen muutosten perusteluja on suomalaisessa keskustelussa ja tutkimuksessa käsitelty monin eri tavoin. Lähtökohdat Jokiranta tiivistä neljään asiakokonaisuuteen:

- väestörakenteen väistämätön muutos – vaikutus huoltosuhteeseen ja -vastuuseen
- aluerakenne palvelujen järjestämisessä – palvelujen turvaaminen koko maassa
- kuntatalous – vastuiden jakaminen julkinen/yksityinen ja valtio/kunnat suhteen
- kunta työntekijöiden eläköityminen – kilpailu osaavasta työvoimasta.

Esitettyjen teemojen perusteella kuntarakenteen harmonisoiminen siten, että kunta muodostuu kunta- ja palvelurakennelain mukaisesti on välttämätöntä. Kunnan tulee muodostua työssäkäyntialueesta tai muusta sellaisesta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoimavaroihin perustuvat edellytykset vastata palveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta. Olennaista kuntarakennetta määrittävässä keskustelussa ja muutoksessa on kunnan roolin paikantuminen osana kansalaisten arjen turvallisuutta, demokraattista päätöksentekoa ja kansalaisten osallisuutta. Kunta on päättäjä, toimija, maksaja, tilaaja-tuottaja ja järjestäjä, mutta samalla se on kuntalaiselle asumisen, asioimisen ja työssäkäynnin alue. Kunta on paikallisdemokratian ja edustuksellisen päätöksenteon toteuttaja, mutta kuntalaiselle myös oman identiteetin ja imagon määrittäjä ja muodostaja.

Kuntareformilla on oma merkityksensä kunnallisen sosiaalipolitiikan mahdollistumiselle tulevaisuudessa. Ensinnäkin kuntarakenteessa ei ole kysymys vain taloudellisuudesta ja tehokkuudesta, vaikka ne usein esitetään keskeisinä välttämättömyystekijöinä. Kun kuntarakenne on toiminnallisesti tarkoituksenmukainen, on mahdollista vahvistaa ymmärrystä sosiaalisen merkityksestä kunnallisessa toimintojen suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä julkisen ja yksityisen välisessä vastuunjaossa. Sosiaalisten ongelmien ratkaisu pelkästään sosiaalipalveluja kehittämällä ei ole mahdollista. Kysymys on siitä, että vastuun sosiaalisesta on oltava sisällä eri kuntapolitiikkojen suunnittelussa ja päätöksenteossa (mm. koulutus, kulttuuri, maankäyttö) ja palvelutuotannossa (mm. kaupunkisuunnittelu).

Toinen kunnallisen sosiaalipolitiikan toteuttamiseen liittyvä tekijä on se, että hyvinvointi käsitteenä on entistä enemmän lisääntynyt määriteltäessä eri toimijoiden perusteita ja tavoitteita. Se, että hyvinvoinnista on tullut keskeinen tekijä niin kuntien kuin myös alueiden strategisissa tavoitetiloissa, on pelkästään hyvä. Tämä on merkinnyt myös sitä, että hyvinvoinnista on tullut strategiatyössä tavoitteen sijasta myös työväline ja sen myötä investointikohde – hyvinvointi ja kilpailukyky ovat toisiaan täydentäviä. Sosiaalipalvelujen näkökulmasta hyvinvointipuheen ekspansio merkitsee kuitenkin myös sitä, että sosiaalipalveluissa on määriteltävä ”uudestaan” toiminnan perusfunktio. Hyvinvoinnin varmentamisen ja lisäämisen rinnalla tai jopa sijasta voisi olla kyse arjen turvallisuudesta.

Kolmas kunta- ja palvelurakennemuutokseen sisältyvä ja myös tähän aikaan vahvasti liittyvä teema on palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvä eri toimintatapojen mallintaminen. Ajankohtaisessa keskustelussa tilaaja-tuottajamallien variaatiota on sovitettu kuntien toimintalogiikkaan. Sinänsä niiden kehittäminen on välttämätöntä, kun etsitään toimivia ratkaisuja. Olennaista lienee kuitenkin se, että järjestämisvastuu on jatkossakin selkeästi kunnalla. Käytävään keskusteluun liittyy kuitenkin haasteena se, että yhä useammin toimintoja jäsentävä peruste on tilaaminen. Voidaan ehkä ainakin enteellisesti puhua ”tilaajayhteiskunnan muodostumisesta”, toimintamallista, jossa käytäntöjen jäsentäjänä on tilaus ja työntekijöiden osaamisperustana tilaaja-osaaminen. Sosiaalisen näkökulmasta kyse on siitä, miten me toimijoina itse ja miten toimiva verkosto ympärillämme määrittelee organisaatioiden ja ihmisen välisiä (sosiaalisia) suhteita.

Seminaarissa käytiin mielenkiintoista ja vilkasta keskustelua. Merkittävää oli, että alustusten jälkeen vakavasti keskusteltiin sosiaalisen erityisistä luonteesta ja sosiaalisen merkityksestä. Keskustelun aikana virisi myös jatkotyöskentelyn pohjaksi ajatuksia hyvinvoinnin käsitteellisestä inflaatiosta ja sosiaalipalvelujen määrittymisestä entistä vahvemmin arjen turvallisuuden tuottajana.

Pohjoismaisen päivän yksi keskeisin oivallus oli, että vaikka uudistusten käynnistyminen pintapuolisesti katsoen näyttäisi lähtevän erilaisista ideologioista ja tarpeista, niissä on pohjimmiltaan pyrkimys vastata hyvinkin samanlaisiin erityisesti väestön ikääntymisestä aiheutuviin haasteisiin. Erilaisin ratkaisuin näyttäisi olevan mahdollista saavuttaa samanlaisia tuloksia (tai ratkaista onnistuneesti haasteita). Voisi uskoa, että tällaisen lähestymistapojen tarkastelun tuloksena jokainen saa vahvistusta omille ajatuksilleen ja samalla jotain aivan uutta ajateltavaa. Oma ei kuitenkaan ole syytä kokonaan hukata, silläkin on arvonsa. Mutta mitä kertoo suomalaisista, että vain me pidämme aktiivisesti yllä sellaisia termejä ja sloganeita kuin tuottavuus, talous, kilpailukyky, tuotteet jne.